

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Αθλητικές Σπουδές: Κοινωνιολογία Ιστορία Ανθρωπολογία

Διπλωματική Εργασία

«Μετανάστευση και Αθλητισμός: “Αθλητές – Προπονητές”, μια
προνομιακή κατηγορία αδειών διαμονής»

Παναγιώτης Θεοδωράκης

Επιβλέπων καθηγητής: Διαμαντής Μαστρογιαννάκης

Πειραιάς, Ιανουάριος 2023

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Μετανάστευση και Αθλητισμός: “Αθλητές – Προπονητές”, μια
προνομιακή κατηγορία αδειών διαμονής»

Παναγιώτης Θεοδωράκης

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής
Διαμαντής Μαστρογιαννάκης
Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Μιμήνα Πατεράκη
Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ

Πειραιάς, Ιανουάριος 2023

Περίληψη

Στο πλαίσιο των μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα, πολλοί Πολίτες Τρίτων Χωρών μέσω του αθλητισμού επιχειρούν να εισέλθουν στην Χώρα ώστε να ενταχθούν σε αθλητικά σωματεία και συλλόγους ως «αθλητές-προπονητές». Ένα εργατικό δυναμικό του οποίου το αθλητικό κεφάλαιο, λογιζόμενο ως σωματικές ικανότητες, αθλητικές γνώσεις και εμπειρίες, συνιστά το «εισιτήριο» για την αθλητική του μετεγκατάσταση και την κοινωνική του ενσωμάτωση, διαχωρίζοντάς το από το υπόλοιπο μεταναστευτικό πληθυσμό.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσει τις άδειες διαμονής των «αθλητών-προπονητών» Πολιτών Τρίτων Χωρών και να αναδείξει την εν λόγω κατηγορία ως μια προνομιακή κατηγορία αδειών διαμονής. Μελετώντας διαχρονικά το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις διαδικασίες αδειοδότησης των «αθλητών-προπονητών» στην Ελλάδα, πραγματοποιήθηκε έρευνα αρχείου των αντίστοιχων υποθέσεων αδειών διαμονής στην Αττική τον Ιούλιο του 2022. Χαρτογραφώντας την εν λόγω κατηγορία μέσω της ανάλυσης των ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων που συλλέχθηκαν, σε συνδυασμό με την συγκριτική ανάλυση με άλλη κατηγορία αδειών διαμονής, αλλά και με την ημιδομημένη συνέντευξη που διεξήχθη με στέλεχος της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής, η έρευνα εστίασε στην απαιτούμενη διάρκεια έκδοσης των αδειών διαμονής.

Τα συμπεράσματα επιβεβαίωσαν την αρχική υπόθεση της προνομιακής μεταχείρισης των «αθλητών-προπονητών» από τους κρατικούς θεσμούς, σε σχέση με τα υπόλοιπα μεταναστευτικά υποκείμενα. Διαδικασίες «εξπρές» σε όλα τα στάδια νομιμοποίησης των υπό εξέταση Πολιτών Τρίτων Χωρών από την Πολιτεία, προκειμένου να παραλάβουν την άδεια διαμονής τους, για να συμμετάσχουν στις αθλητικές υποχρεώσεις των συλλόγων τους. Οι «αθλητές-προπονητές» Τρίτων Χωρών συνιστούν μια κατηγορία «ειδικού σκοπού» και η αθλητική τους ιδιότητα υποσκελίζει αυτήν της μεταναστευτικής. Η υψηλή τους εξειδίκευση τους κατατάσσει ως μια προνομιακή κατηγορία μεταναστών, απαραίτητη για το οικονομικό, πολιτισμικό και κοινωνικό κεφάλαιο της Χώρας. Είναι ευπρόσδεκτοι από την Πολιτεία και το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο, ενώ κρίνεται επιβεβλημένη η παραμονή τους καθώς προάγουν τον αθλητισμό της Χώρας. Συμβολικές ταξινομήσεις και σχέσεις εξουσίας οι οποίες αναδεικνύουν την βιοπολιτική της αθλητικής μετανάστευσης, η

οποία αναπτύσσεται στο πλαίσιο της εμπορευματοποίησης και παγκοσμιοποίησης του αθλητισμού των σύγχρονων κοινωνιών.

Λέξεις – Κλειδιά

Άδειες Διαμονής, «Αθλητές – Προπονητές», Βιοπολιτική της Μετανάστευσης, Δημόσιο Συμφέρον, Διερχόμενοι Μετανάστες, Εθνική Αναγκαιότητα, Καθεστώς «Εξαίρεσης», Προνομιακή Κατηγορία Αδειών Διαμονής, Χρόνος Έκδοσης Αδειών Διαμονής.

«Immigration and Sports: “Athletes – Coaches”, a privileged category of residence permits»

Panagiotis Theodorakis

Abstract

In the context of migration flows in Greece, many Third Country Citizens try to enter the country through sports in order to join sports associations and clubs as "athletes-coaches". A workforce whose sporting capital, calculated as physical abilities, sporting knowledge and experiences, constitutes the 'ticket' to their sporting relocation and social integration, setting them apart from the rest of the migrant population.

The purpose of this paper is to examine the residence permits of "athletes-coaches" of Third Country Citizens and to highlight this category as a privileged category of residence permits. Studying over time the legislative framework that governs the licensing procedures of "athletes-coaches" in Greece, an archive search of the corresponding residence permit cases in Attica was carried out in July 2022. By mapping this category through the analysis of the quantitative and qualitative data collected, in combination with the comparative analysis with another category of residence permits, but also with the semi-structured interview conducted with an executive of the Decentralized Administration of Attica, the research focused on the required duration of issuance of residence permits.

The conclusions confirmed the initial hypothesis of the preferential treatment of "athletes-coaches" by the state institutions, in relation to the rest of the immigrant subjects. "Express" procedures at all stages of legalization of the Third Country Citizens in question by the State, in order to receive their residence permit, to participate in the sporting obligations of their clubs. Third Country "athletes-coaches" constitute a "special purpose" category and their sporting status underlies that of immigration. Their high specialization ranks them as a privileged category of immigrants, essential for the economic, cultural and social capital of the country. They are welcomed by the State and the rest of society, while their stay is deemed imperative as they promote the country's sports. Symbolic classifications and power

relations which highlight the biopolitics of sports migration, which develop in the context of the commercialization and globalization of sports in modern societies.

Keywords

Residence Permits, “Athletes – Coaches”, Biopolitics of Immigration, Public Interest, Transit Migrants, National Necessity, “Exemption” Regime, Privileged Category of Residence Permits, Time of Issuance of Residence Permits.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αθανασίου Α. (2007). *Ζωή στο όριο. Δοκίμια για το σώμα, το φύλο και τη βιοπολιτική*. Αθήνα: Εκκρεμές.
- Αθανασίου Α, Τσιμουρή Γ, (2013). Χαρτογραφώντας τη βιοπολιτική των συνόρων: Σώματα, τόποι, απεδαφοποιήσεις. Στο *Μετανάστευση, Φύλο και Επισφάλειες σε Συνθήκες Κρίσης*, Επιθεώρηση κοινωνικών ερευνών Β'- Γ'/2013 140-141, doi: 10.12681/grsr.54.
- Ασπάσιος Δ. (2014). *Τα μεταβαλλόμενα χαρακτηριστικά και οι οικονομικές συνέπειες της Μετανάστευσης από τις Βαλκανικές χώρες προς την Ελλάδα. Η περίπτωση της Αλβανίας*. [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας].
- Βέικου, Μ, Λαλαγιάννη, Β (2015). *Μετανάστευση Κοινωνικές και Πολιτισμικές Εκφάνσεις*. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, ISBN: 978-960-603-272-1.
- Γαργαλιάνος Δ (1996). *Ο αθλητισμός ως μέσο άσκησης εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδας*. [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Θράκης].
- Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Υπουργείο Δικαιοσύνης. (2014). *Δικαιώματα του Ανθρώπου. Εθνικό Σχέδιο Δράσης*. Εθνικό Τυπογραφείο. Αθήνα, ISBN. 978-618-81035-0-4.
- Δημητριάδης, Α. (2012). *Διέλευση και Μετανάστευση στην Ελλάδα*. [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Θράκης].
- Δημόπουλος, Χ. (2006). *Εισαγωγή στη θυματολογία*. Νομική Βιβλιοθήκη.
- Διακάκη, Ε., Χρόνη, Σ., Γούδας, Μ., & Λαλιώτου, Ι. (2012). Αναδόμηση ταυτότητας επαγγελματιών αθλητών ποδηλασίας που μεταναστεύουν. Στο Σταύρου, Ν., Χρηστάκου, Α., & Γεωργιάδης, Ε. (2012) (επιμ.). *Η Αθλητική Ψυχολογία στην παιδεία, την ποιότητα ζωής και τον αθλητισμό*. 12ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αθλητικής Ψυχολογίας, Αθήνα., σσ. 35-37.

- Δουζίνας, Κ. (2020). Η βιοπολιτική της πανδημίας. Στο Καπόλα Π., Κουζέλης Γ & Κωνσταντάς Ο. (2020) (επιμ.). *Αποτυπώσεις σε στιγμές κινδύνου*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος, σσ. 137-148.
- Έκθεση Ημερίδας (2013). Η σιωπηλή ανθρωπιστική κρίση στην Ελλάδα: Η επινόηση στρατηγικών για τη βελτίωση της κατάστασης των μεταναστών στην Ελλάδα. Στο *Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants*. Brussels.
- Ελίας, Ν. και Ντάνινγκ, Ε. (2010). *Αθλητισμός και ελεύθερος χρόνος στην εξέλιξη του πολιτισμού*. Αθήνα: Κατάρτι.
- Ενέ Χ (2014). *Εκπαίδευση και εργασία των Ρουμάνων που ζουν στην Ελλάδα: Ιστορικές καταβολές και κοινωνική ενσωμάτωση*. [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας].
- Ευγενίου Μ (2018). *Παράτυποι μετανάστες και κοινωνική ενσωμάτωση. Ο ρόλος των κέντρων υποδοχής στην πορεία για την ένταξη στην ελληνική κοινωνία*. [Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών].
- Ζαϊμάκης, Γ. (2009). Κοινωνικός χώρος και ετεροτοπία: δικτυακές κοινότητες και αντιθετικές τεχνοπολιτικές στον κυβερνοχώρο. Στο Μ. Σπυριδάκης (επιμ.). *Μετασχηματισμοί του χώρου: κοινωνικές και πολιτισμικές διαστάσεις*. Αθήνα: Νήσος, σσ. 341-371.
- Ζαϊμάκης, Γ. (2013). Πολιτική οικονομία του ποδοσφαίρου στην ύστερη νεωτερικότητα: Εμπορευματοποίηση, παγκοσμιοποίηση και αποικιοποίηση. Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ν. Κοταρίδης (επιμ.). *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*. Αθήνα: Πλέθρον, σσ. 27-58.
- Ζαϊμάκης, Γ. (2015). Θεωρητικά ρεύματα και προσεγγίσεις στην κοινωνιολογία του αθλητισμού. Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ε. Φουρναράκη (επιμ.). *Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα: Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σσ. 89-130.
- Ζαϊμάκης, Γ. και Φουρναράκη, Ε. (2015). *Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα: Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

- Ζαϊμάκης, Γ. (2017). *Συλλογική ταυτότητα, νεολαία και οπαδισμός: Η ανάδυση των “Θυρών” οργανωμένων οπαδών στην Ελλάδα την περίοδο της μεταπολίτευσης*. Ηράκλειο: Αδημοσίευτο κείμενο (32 σελίδες).
- Ζαϊμάκης, Γ. (2018). *Ζητήματα της μεθοδολογίας και έρευνας στις μελέτες των σπορ*. [Διδακτικό υλικό Θεματικής Ενότητας ΑΣΚ51 Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Αθλητικές Σπουδές: Κοινωνιολογία, Ιστορία, Ανθρωπολογία]
- Ζακούλα, Μ. (2013). *Το νομικό καθεστώς των μεταναστών κατά το δημόσιο διεθνές δίκαιο*. [Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών].
- Ζότο, Λ. (2012). *Μετανάστες, Μετανάστευση, Πολιτικές Ενσωμάτωσης και Ζητήματα Δικαιωμάτων. Συγκριτική Ανάλυση Μεταναστευτικών Πολιτικών των Χωρών: Καναδάς, Γαλλία, Ελλάδα. Προτεραιότητες Πολιτικής και Όψεις της Διαχείρισης της Πολιτισμικής Διαφοράς*. [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Κρήτης].
- Ιωακειμίδης, Π. (1998). *Η Συνθήκη του Άμστερνταμ*. Εκδόσεις Θεμέλιο.
- Ιωακειμίδης, Π. (2001). *Η Συνθήκη της Νίκαιας*. Εκδόσεις Θεμέλιο.
- Καμπερίδου, Ε., & Παπαδοπούλου, Σ.Δ. (2015). Κοινωνικό Κεφάλαιο, Φύλο και Αθλητισμός. Στο *Γυναίκα και Άθληση*, Τόμος ΙΧ, 2013/2014.
- Καμπερίδου, Ε. (2016). Αθλητισμός και κοινωνική ενσωμάτωση. Αναρτημένη Ανακοίνωση (με δίλεπτη προφορική παρουσίαση) στο 2ο Διεθνές Συνέδριο Αθλητικών Επιστημών. Σχολή Επιστημών Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 25-27 Νοεμβρίου 2016. Στο https://www.researchgate.net/publication/309858875_ATHLETISMOS_KAI_KOINONIKE_ENSOMATOSE (25 Αυγούστου 2022).
- Κυπριανός, Π., & Χουμεριανός, Μ. (2009). *Ανατομία των ποδοσφαιρικών παθών*. Αθήνα: Διόνικος.
- Λαλιώτη, Β. (2018). Ψηφιακή επιτέλεση και μεταανθρωπιστική ανθρωπολογία. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών*, 150, 37-76.
- Μακρυγιώτη, Δ. (2004). Εισαγωγή. Στο Δ. Μακρυγιώτη (επιμ.). *Τα Όρια του Σώματος*. Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις. Αθήνα: Νήσος, σσ. 11-73.

- Μόρις, Ν. (1982). *Η φυλή του ποδοσφαίρου*. Αθήνα: Κάκτος.
- Μπαλιμπάρ, Ε. (1991). Ρατσισμός και Εθνικισμός. Στο Ε. Μπαλιμπάρ, Ι. Βαλλερστάιν, *Φυλή, Έθνος, Τάξη. Οι διαφορούμενες ταυτότητες*. (Μετάφ. Α. Ελεφάντης, Ε. Καλαφάτη), Αθήνα: Ο Πολίτης, σ.σ. 60-104.
- Μπαλιμπάρ, Ε., & Βαλλερστάιν, Ι. (1991). *Φυλή, Έθνος, Τάξη. Οι διαφορούμενες ταυτότητες*. (Μετάφ. Α. Ελεφάντης, Ελένη Καλαφάτη), Αθήνα: Ο Πολίτης.
- Μπαλιμπάρ, Ε. (2006). *Πολιτική και αλήθεια*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος.
- Μπονιάς, Π. (2008). *Ποδόσφαιρο και Παγκοσμιοποίηση*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Μπρομπερζέ, Κ. (2007). *Ποδόσφαιρο: σύμβολα, αξίες, φίλαθλοι*. Αθήνα: Βιβλιόραμα.
- Νικολάου, Σ.Μ. (2006). Προβληματισμοί μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Στο *Εκπαίδευση & Επιστήμη*, 3, 274-287.
- Παπαγεωργίου, Δ. (2007). *Μια άλλη Κυριακή: "Τρέλα" και "αρρώστια" στα ελληνικά γήπεδα*. Αθήνα: Επίκεντρο.
- Παπαγεωργίου, Δ., & Νικολακάκης, Γ. (2013). Αθλητικά θεάματα και δημοφιλείς «ήρωες» στην Ελλάδα. Το παράδειγμα του ποδοσφαίρου. Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ν. Κοταρίδης (επιμ.). *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*. Αθήνα: Πλέθρον, σσ. 107-126.
- Παπακωνσταντής, Μ. (2013). Τα Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ) στην Ελλάδα. Στο *Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη*. 8 (2), 107-126. doi: 10.12681/scad.8998.
- Παπαλουκάς, Μ. (2012). *Ευρωπαϊκή αθλητική αγορά, θεωρία και νομολογία*. Αθήνα: Μ. Παπαλουκάς.
- Παππάς, Κ. (2007). Οι τοπικές αγορές εργασίας ως μηχανισμός ένταξης των μεταναστών στην ελληνική ύπαιθρο. Στο *8ο Πανελλήνιο Γεωγραφικό Συνέδριο*. 3, 403-412.
- Πατσίδου, Α., & Παπαδόπουλος, Δ. (2011). *Πατρίς, Θρησκεία, Πολιτική και η βία των οπαδών*.

- Πατσιαούρας, Α. (2008). Ρατσισμός και Ξενοφοβία στην Κοινωνία, την Εκπαίδευση και τον Αθλητισμό. Στο *Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό*. Ελληνική Ακαδημία Φυσικής Αγωγής, 6 (3), 290-302.
- Πουρκός, Μ. (2017). Η ενσώματη στροφή στις κοινωνικές επιστήμες: Το σώμα ως τόπος βιωμάτων, ταυτοτήτων και κοινωνικών νοημάτων. Στο Μ. Πουρκός (επιμ.). *Το σώμα ως τόπος βιωμάτων, ταυτοτήτων και κοινωνικών νοημάτων*. Αθήνα: Εκδόσεις Οκτώ, σσ. 39-88.
- Σαματάς, Μ. (2015). Η πανοπτική ασφάλεια των Ολυμπιακών Αγώνων μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001 και οι επιπτώσεις στις ατομικές και δημοκρατικές ελευθερίες. Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ε. Φουρναράκη (επιμ.). *Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα. Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σσ. 153-177.
- Σαρρής, Ν. (2008): *Θεσμικό πλαίσιο της μετανάστευσης σε Εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Έρευνα-Μελέτη.
- Σπύρος, Θ. (2013). Ποδόσφαιρο και ποιητικές της τοπικότητας: Μια ανθρωπολογική προσέγγιση. Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ν. Κοταρίδης (επιμ.). *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*. Αθήνα: Πλέθρον, σσ. 237-258.
- Σπύρος, Θ. (2017). *Κοινότητα/κοινωνία, κοινωνικά δίκτυα, (υπερ)τοπικότητα, εθνοτοπία*. Ηράκλειο: Αδημοσίευτο κείμενο (9 σελίδες).
- Τσουκαλά, Α. (2001). *Μετανάστευση και εγκληματικότητα στην Ευρώπη*. Αθήνα: Σάκουλα.
- Τζωτρίζοπούλου, Μ. (2002). *Μετανάστες προς την Ελλάδα. Η περίπτωση της περιοχής πρωτεύουσας (οικονομική και κοινωνική θέση των μεταναστών)*. [Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών].
- Τρουμπέτα, Σ (2000). Μερικές σκέψεις σχετικά με την παράσταση του «άλλου» και το φαινόμενο του ρατσισμού στην ελληνική κοινωνία. Στο *Επιθεώρηση κοινωνικών ερευνών (137-176)*, 101-102 Α-Β 2000, doi: 10.12681/grsr.999.
- Χαλικιάς, Μ., Μανωλέσσου, Α. & Λάλου, Π. (2015). *Μεθοδολογία Έρευνας και Εισαγωγή στη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS*. Ελληνικά

Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράματα και Βοηθήματα: Κάλλιπος, ISBN. 978-960-603-123-6.

Χατζηαντωνίου, Α. (2019). *Αντιμετωπίζοντας την Παράτυπη Μετανάστευση: Ανάλυση και Αποτίμηση της Διεθνούς Επιρροής και «Επίδοσης» της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου].

Χατζηγεωργίου, Τ. (2006). *Έλληνες Πόντιοι από την (πρώην) Σοβιετική Ένωση. Εκφράσεις της ταυτότητας και της κοινωνικοποίησης στην Ελλάδα* [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Κρήτης].

Χαραλάμπου Μπόλκας, Ν. (2015). *Πολιτικές μετανάστευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα-Στρατηγικές Ένταξης*. [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου].

Ξενόγλωσση

Andreff, W. (2006). The sports goods industry. Στο W. Andreff & S. Szymanski, *Handbook on the Economics of Sport*. Camberley, Surrey: Edward Elgar Publishing, pp. 27-39.

Babbie, E. (2018). *Εισαγωγή στην Κοινωνική Έρευνα*. Δεύτερη Έκδοση. Αθήνα: Κριτική, ISBN: 978-960-586-238-1.

Baldwin-Edwards, M. (1998). Κρατικές πολιτικές για τη μετανάστευση: Συγκριτική ανάλυση στο Ευρωπαϊκό Νότο. Στο Ξ. Πετρινιώτη & Γ. Κουκουλές. *Επετηρίδα Εργασίας*. Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Παντείου Παν/μίου, σ.σ. 191-198.

Baudrillard, J. (1996). *Η διαφάνεια του κακού. Δοκίμιο πάνω στα ακραία φαινόμενα*. Αθήνα: Εξάντας.

Besnier, N., & Brownell, S. (2012). Sport, Modernity, and the Body. In *Annual Review of Anthropology*. 41: 443-459.

Best, S. (2013). Liquid fandom, neo tribes and fandom in the context of liquid modernity. In *Soccer and Society*. 14 (1) : 80-92

- Bishop, H., & Jaworski, A. (2003). We beat 'em': nationalism and the hegemony of homogeneity in the British press reportage of Germany versus England during Euro 2000. In *Discourse & Society*. 14 (3): 243-271.
- Bittmann, T. (2013). *Highly qualified and qualified immigration of third-country nationals- legislation, measures and statistics in Austria*. Vienna: IOM.
- Bosswick, W., & Heckmann, F. (2006). Integration of migrants: Contribution on local and regional authorities. In *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*.
- Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital. Handbook of Theory of Research for the Sociology of Education*. J.E. Richardson, Greenwood press.
- Bridgewater, S. (2014), Sponsorship and Football. In J. Goddard & P. Sloane (επ.), *Handbook on the Economics of Professional Football*. Camberley-Surrey: Edward Elgar Publishing, pp. 117-129.
- Burdsey, D. (2006). No ball games allowed? Asocio – historical examination of the development and social significance of British Asian football clubs. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 32 (3), 477-496.
- Coalter, F. (2007). *A wider social role of sport: Who's keeping the score?* New York: Routledge.
- Dixon, T; Hawkins, S; Juan-Torres, M., & Kimaram, A. (2019). *Αντιλήψεις περί εθνικής ταυτότητας, μετανάστευσης και προσφυγών στην Ελλάδα*. ISBN 978-1-9997788-7-3
- Donnelly, P., & Coakley, J. (2002). *The role of recreation in promoting social inclusion*. Toronto: Laidlaw Foundation Working Papers Series.
- Elbe, A. M., Sanchez, X., Ries, F., Kouli, O., & Hatzigeorgiadis, A. (2011). Ethnic and cultural identity in young athletes across Europe: Individual differences. In S. Serpa, N. Teixeira, M. J. Almeida, & A. Rosado (Eds.), *Proceedings of the 13th FEPSAC European Congress of Sport Psychology*. Funchal, Portugal: IDRAM, 114.

- Fietz ,J., & Kaschowitz, J. (2019). Counting on kin: The satisfaction of migrants with their social networks in Germany. In *International Journal of Intercultural Relations*. 71 14-23.
- Fernandez-Gavira, J., Sanchez-Oliver, A. J., Grimaldi-Puyana, M. & GarciaFernandez, J. (2018). Management of new forms of sports habits in an immigrant population during the acculturation process. In *Journal of Physical Education and Sport*, 18(1), 33 – 40. doi:10.7752/jpes.2018.01005.
- Foucault, M. (1982). *Ιστορία της σεξουαλικότητας. Ι: Η δίψα της γνώσης*. Αθήνα: Ράππα.
- Foucault, M. (1989a). *Επιτήρηση και τιμωρία: Η γέννηση της φυλακής*. Αθήνα: Ράππα.
- Foucault, M. (1989b). *Η ιστορία της σεξουαλικότητας. 2. Η χρήση των απολαύσεων*. Αθήνα: Ράππα.
- Foucault M. (1993). *Ιστορία της σεξουαλικότητας. 3. Η μέριμνα για τον εαυτό μας*. Αθήνα: Ράππα
- Foucault, M. (2011). Το δικαίωμα του θανάτου και η εξουσία πάνω στη ζωή. Στο M. Foucault. *Ιστορία της σεξουαλικότητας. Τόμος Ι: Η βούληση για γνώση*. Αθήνα: Πλέθρον, σσ. 155-186.
- Giddens, A. (2009). Μέθοδοι Κοινωνιολογικής Έρευνας. Στο A Giddens *Κοινωνιολογία* (Μετάφραση-Επιμέλεια Δ. Γ. Τσαούσης). Αθήνα: Gutenberg, 693- 710.
- Giulianotti, R. (2002). Supporters, followers, fans, and flaneurs: A taxonomy of spectator identities in football. In *Journal of Sport & Social Issues*, 26 (1), 25-46.
- Giulianotti, R. & Robertson, R. (2009). Culture: The Glocal Game, Cosmopolitanism and Americanization. In R. Giulianotti & R. Robertson. *Globalization and Football*. London: Sage, 31-62.
- Hill, D. (2008). *Τα στημένα. Ποδόσφαιρο και οργανωμένο έγκλημα*. Αθήνα: Πολύτροπον.
- I.O.M. (2019). Practical guidance on the design, implementation and monitoring of reintegration assistance. In *Reintegration Handbook*. Geneva.

- I.O.M. (2020). A Bimonthly Journal for and by Policymakers Worldwide. In *Migration Policy Practice*. Vol. X Number 3. Geneva, ISSN 2223-5248.
- I.O.M. (2021). Designing, Facilitating and Evaluating Social Mixing Activities to Strengthen Migrant Integration and Social Cohesion Between Migrants and Local Communities. In *The power of contact*. Geneva, ISBN 978-92-9068-949-2.
- Jarvie, G. (2006). *Sport, Culture and Society: An introduction*. London and New York: Routledge.
- Karakatsanis, N. M., & Swarts, J. (2007). Attitudes towards the xeno: Greece in comparative perspective. In *Mediterranean Quarterly*. 18, 113 – 134. doi: 10.1215/10474552-2006-037.
- Ketab, S.M.G, Sharif, S.P, Mehrabi, D.,& Rahman, N.A.B.A. (2019). Effects of ethnocentrism and online interethnic interactions on interethnic bridging social capital among university students: The moderating role of ethnicity. In *International Journal of Intercultural Relations*. 71, 48-59.
- Mastrogiannakis, D., & Dorville, C. (2013). Security and sport mega-events: a complex relation. In *Sport in Society. Cultures, Commerce, Media, Politics*. 16 (2), 133-139.
- Mauss, M. (2004). Οι τεχνικές του σώματος. Στο M. Mauss. *Κοινωνιολογία και ανθρωπολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού πρώτου, σσ. 185-223.
- McAuliffe, M. & Triandafyllidou, A. (2022). *World Migration Report*. Geneva. I.O.M. Ανακτήθηκε από Διαδραστική Έκθεση για την Παγκόσμια Μετανάστευση 2022 (iom.int), (28 Ιουλίου 2022).
- Meeusen, C., Abts, K., & Meuleman, B. (2019). Between solidarity and competitive threat? The ambivalence of anti-immigrant attitudes among ethnic Minorities. In *International Journal of Intercultural Relations*. 71, 1-13.
- Morela, E. (2016). *Sport and migrants' acculturation*. [Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας].

- Morela, E., Elbe, A-M., Theodorakis, Y., & Xatzigeorgiadis, A. (2019). Sport participation and acculturative stress of young migrants in Greece: The role of sport motivational environment. In *International Journal of Intercultural Relations*. 71, 24-30.
- Mutz, M. & Baur, J. (2009). The Role of Sports for Violence Prevention: Sport Club Participation and Violent Behaviour among Adolescents. In *Sport Policy*, 1, 305–321.
- Niessen, J. (2000). *Diversity and Cohesion: New Challenges for the Integration of Immigrants and Minorities*. Strasbourg, France: Council of Europe Publishing.
- Omidvar, R., & Richmond, T. (2003). *Perspectives on social inclusion: Immigrant settlement and social inclusion in Canada*. Working Paper Series. Toronto: Laidlaw Foundation.
- Ong, A. (1999). *Flexible citizenship: The cultural logics of transnationality*. Durham, Duke University Press.
- Olszewski-Strzyzowski, D. J. (2018). European societies' access to sport – the European Union actions. In *GeoSport for Society*. 9 (2), 71-81.
- Parnell, D., Pringle, A., Widdop, P., & Zwolinsky, S. (2015). Understanding football as a vehicle forenhancing social inclusion: using an intervention mapping framework. In *Social Inclusion*. 3, 1 – 9. doi: 10.17645/si.v3i3.187.
- Penninx, R. & Martinelli, M. (2004). Integration processes and policies: State of the art and lessons. In R. Penninx, K. Kraal, M. Martinelli, M. & S. Vertovec (eds). *Citizenship in European cities: Immigrants, local politics and integration policies*. Aldershot: Ashgate, 139- 163.
- Poli, R., Ravenel, L., & Besson, R. (2022). Football players' export: 2017-2022. In *CIES Football Observatory Monthly Report*. Στο <https://www.football-observatory.com/IMG/sites/mr/mr75/en/> (05 Νοεμβρίου 2022).
- Poulton, E. (2005). English Media representation of Football-related Disorder: ‘Brutal, Short-hand and Simplifying’?. In *Sport in Society*. 8 (1), 27-47.

- Rigauer, B. (2000). "Marxist Theories". In J. Coakley & E. Dunning (Eds.). In *Handbook of Sport Studies*. London: Sage, 28-47.
- Roche, M. (2004). *Europe, “the Cosmopolitan Condition” and International Sport: “Cultural Europeanisation” and EU Regulation in the Case of European Football*. Working Paper presented at ‘Europe and Cosmopolitanism’ conference, Royal Holloway College, London University.
- Sahlins, M. (2010). *Η δυτική ψευδαίσθηση της Ανθρώπινης Φύσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Εικοστού Πρώτου.
- Schiller, G.N., Basch, L., & Blanc, C.S. (1995). From Immigrant to Transimmigrant: theorizing transnational migration. In *Anthropological Quarterly*. 68(1), 48-63.
- Sindik, J., Furjan-Mandic, G., Zenic, N., Cerkez Zovko, I., Stankovic, V., Saric, Z., Pjokic, Z., & Kondric, M. (2017). Comparison of Psychological Skills, Athlete’s Identity, and Habits of Physical Exercise of Students of Faculties of Sport in Four Balkan Countries. In *Monten. J. Sports Sci. Med.* 6 (1), 13–28.
- Schmitt, C. (1985). *Political Theology: Four chapters on the concept of sovereignty*. Cambridge Mass, MIT Press.
- Smart, B. (1998). Michel Foucault: υποκείμενα εξουσίας, αντικείμενα γνώσης. Στο Πετμεζίδου Μ. (επιμ.). *Σύγχρονη κοινωνική θεωρία*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, II, 167-223.
- Spaaij, R., Broerse, J., Oxford, S., Luguetti, C., McLachlan, F., McDonald, B., Klepac, B., Lymbery, L., Bishara, J., & Pankowiak, A. (2019). Sport, Refugees, and Forced Migration: A Critical Review of the Literature. In *Frontiers in Sports and Active Living*. 1, 1-18. doi.org/10.3389/FSPOR.2019.00047.
- Stack, J. A. C., & Iwasaki, Y. (2009). The role of leisure pursuits in adaptation processes among Afghan refugees who have immigrated to Winnipeg, Canada. In *Leisure Studies*, 28, 239-259. doi: 10.1080/02614360902951658.
- Sterkenburg, N. (n.d). *Far-Right Extremism. Μια Πρακτική εισαγωγή στον Ακροδεξιό Εξτρεμισμό*. Ενημερωτικό Εγχειρίδιο του Δικτύου R.A.N. Στο <https://home->

affairs.ec.europa.eu/system/files/2020-10/ran_fre_factbook_20191205_el.pdf , (10 Σεπτεμβρίου 2022).

- Synnott, A. (2017). Σώματα και αισθήσεις: κοινωνιολογία του σώματος. Στο Μ. Πουρκός (επιμ.) (2017). *Το σώμα ως τόπος βιωμάτων, ταυτοτήτων και κοινωνικών νοημάτων*. Αθήνα: Εκδόσεις Οκτώ, σσ. 129-174.
- Tsoukala, A. (2007). *Security Policies and Human Rights in European Football Stadia*. Centre for European Policy Studies, Challenge Research Papers. N° 5.
- Tsoukala, A. (2008). Boundary-creating processes and social control. In *Alternatives: Global, Local, Political*. 33 (2), 137-152.
- Tsoukala, A. (2009a). *Football Hooliganism in Europe. Security and Civil Liberties in the Balance*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Tsoukala, A. (2009b). Combating football crowd disorder at the European level: an ongoing institutionalisation of the control of deviance. In *The Entertainment and Sports Law Journal*. 7 (2), 4. doi: 10.16997/eslj.49.
- Välikangas, A., & Seeck, H. (2011). Exploring the Foucauldian interpretation of power and subject in organizations. In *Journal of management and organization*. 17 (6), 812-827.
- Vigarello, G. (2004). *Από το παιχνίδι στο αθλητικό θέαμα: Η γέννηση ενός μύθου*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Wacquant, L. (2004). Μποξέρ επί το έργον: σωματικό κεφάλαιο και σωματική εργασία στους επαγγελματίες πυγμάχους. Στο Δ. Μακρυνιώτη (επιμ.). *Τα Όρια του Σώματος*. Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις. Αθήνα: Νήσος, σσ. 225-244.
- Wagner, A., Matulewska, A. & Marusek, S. (2021). Pandemica Panoptica: Biopolitical Management of Viral Spread in the Age of Covid-19. In *International Journal for the Semiotics of Law*. 35, 1081-1117. doi: 10.1007/s11196-021-09821-1.
- Weatherill, S. (2011). *EU Sports Law: the effect of the Lisbon Treaty*. Legal Research Paper Series. Paper No 3.

- Williams, J. (2013). «Είμαστε παράξενοι –και το ξέρουμε». Αθλητικός οπαδισμός τον 21ο αιώνα. Στο Ζαϊμάκης Γ. και Κοταρίδης, Ν. (επιμ.). *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*. Αθήνα: Πλέθρον, σσ. 59-85.
- Willis, P. (2006). Cultural commodities and collective sport fandom. In *Sociology of Sport Journal*, 23 (1), 72-85.

Διαδικτυακές πηγές

- «Αργεντινοί ποδοσφαιριστές επιλέγουν την “Ελλάδα για ασφάλεια και ποιότητα ζωής”». (2020). Ανακτήθηκε από https://www.businessdaily.gr/eleytheros-hronos/26416_argentinoi-podosfairistes-epilegoyn-tin-ellada-gia-asfaleia-kai-roioutita (05 Νοεμβρίου 2022).
- «Ελλάδα, μία...αποικία της Αργεντινής» (2009). Ανακτήθηκε από <https://www.sport-fm.gr/article/podosfairo/superleague1/188769> (5 Νοεμβρίου 2022).
- Ε.Π.Ο (2015). *Κανονισμός Ιδιότητας και Μετεγγραφών Ποδοσφαιριστών*. Ανακτήθηκε από https://www.epo.gr/media/files/KATASTATIKO_KANONISMOI/2021-2022/Kanonismos_Idiotitas_Meteggrafon_Podosfairiston_2021.pdf (23 Αυγούστου 2022).
- Καρακούσης, Φ. (2018). *Οι... πύργοι που άφησαν εποχή στην Ελλάδα!*. Ανακτήθηκε από <https://www.gazzetta.gr/weekend-journal/article/1232338/oi-pyrgoi-poy-afisan-epohi-stin-ellada-vids-pics-poll> (05 Νοεμβρίου 2022).
- Κουβεντίδης, Γ. (2008). ΠΑΟΚ «Σαφάρι» για παίκτες από την Αφρική. *Μακεδονία*. Ανακτήθηκε από <https://www.makthes.gr/paok-safari-gia-paiktes-apo-tin-afriki-13732> (05 Νοεμβρίου 2022).
- Λεμονίδης, Σ. (2020). *Από τον Γκούσταφσον στον Χουσάι: Οι 85 ξένοι που φόρεσαν την φανέλα του Ολυμπιακού*. Ανακτήθηκε από <https://www.fosonline.gr/volleyball/a-andron/article/91085/apo-ton-gkoystafson-ston-xoysai-oi-85-xenoi-poy-foresan-ti-fanela-toy-olympiakoy> (05 Νοεμβρίου 2022).

- Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, (2019). *Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*. Στο <https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2020/05/%CE%926.-%CE%95%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-2019.pdf> (12 Νοεμβρίου 2022).
- CIES Football Observatory (n.d). Ανακτήθηκε από <https://football-observatory.com/-About->, (5 Νοεμβρίου 2022).
- European Commission, (2007). *White Paper on Sport*. COM/2007/391 final, Brussels. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391&rid=1>, (22 Οκτωβρίου 2022).
- European Commission, (2016). *Action Plan on the Integration of Third Country Nationals*. COM/2016/0377 final, Brussels. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0377&qid=1632298272980>, (22 Ιουλίου 2022).
- Frothingham, M.B. (2021). *Folk Devils and Moral Panics (Cohen 1972)*. Simply Psychology. www.simplypsychology.org/folk-devils-and-moral-panics-cohen-1972.html , (25 Οκτωβρίου 2022)

Νομοθεσία

- ΚΟΙΝΗ ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ 30037/2012. «Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του Ν. 3386/05 των υπηκόων τρίτων χωρών, επαγγελματιών αθλητών και αθλητών με αμοιβή, οι οποίοι υπογράφουν συμβόλαιο συνεργασίας/σύμβαση εργασίας με «Α.Α.Ε» (ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ) και «Τ.Α.Α.» (ΤΜΗΜΑ ΑΜΕΙΒΟΜΕΝΩΝ ΑΘΛΗΤΩΝ)». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Β΄ 2810 (17.10.2012).
- ΚΟΙΝΗ ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ 30825/2014. «Καθορισμός απαιτούμενων δικαιολογητικών για τη χορήγηση εθνικών θεωρήσεων εισόδου και για την χορήγηση και ανανέωση τίτλου διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4251/2014». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Β΄ 1528 (06.06.2014).

ΚΟΙΝΗ ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ 53821/2014. «Καθορισμός του συνόλου των κινδύνων και των καλυπτόμενων παροχών για την κάλυψη πλήρους ασφάλισης ασθένειας των πολιτών τρίτων χωρών που αιτούνται χορήγηση ή ανανέωση άδειας διαμονής και ασφαλίζονται σε ιδιωτικούς ασφαλιστικούς φορείς». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Β΄ 2962 (04.11.2014).

ΚΟΙΝΗ ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ 68019/2015. «Τροποποίηση της υπ’ αριθ. 30825/2014 κοινής απόφασης των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και Εξωτερικών «Καθορισμός απαιτούμενων δικαιολογητικών για τη χορήγηση εθνικών θεωρήσεων εισόδου και για την χορήγηση και ανανέωση τίτλου διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4251/2014». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Β΄ 2272 (21.10.2015).

Ν.4310/1929. «Περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων και απελάσεων και εκτοπίσεων». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 287 (16.08.1929).

Ν.1975/1991. Είσοδος-έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 184 (04.12.1991).

Ν.2910/2001. «Είσοδος και παραμονή Αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια, κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 91 (02.05.2001).

Ν.3013/2002. «Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 102 (01.05.2002).

Ν.3068/2002. «Συμμόρφωση της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις, προαγωγή των δικαστών των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων στο βαθμό του συμβούλου Επικρατείας και άλλες διατάξεις». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 274 (14.11.2002).

Ν.3074/2002. «Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. Αναβάθμιση του Σώματος Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και του Συντονιστικού Οργάνου

Επιθεώρησης και Ελέγχου και άλλες διατάξεις». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 296 (04.12.2002).

- N.3146/2003. «Οργάνωση και άσκηση του εκλογικού δικαιώματος των ετεροδημοτών και άλλες διατάξεις». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 125 (23.05.2003).
- N.3169/2003. «Οπλοφορία, χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς, εκπαίδευση τους σε αυτά και άλλες διατάξεις». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 189 (24.07.2003).
- N.3242/2004. «Ρυθμίσεις για την οργάνωση και λειτουργία της Κυβέρνησης, τη διοικητική διαδικασία και τους Ο.Τ.Α». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 102 (24.05.2004).
- N.3274/2004. «Οργάνωση και λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 195 (19.10.2004).
- N.3386/2005. «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 212 (23.08.2005).
- N.3528/2007. «Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 26 (09.02.2007).
- N.3536/2007. «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπόν ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 42 (23.08.2007).
- N.3838/2010. «Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 49 (24.03.2010).
- N.3582/2010. «Νέα Αρχιτεκτονική της ΑυτοΔιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 87 (07.06.2010).
- N.4018/2011. «Αναδιοργάνωση του συστήματος αδειοδότησης για τη διαμονή αλλοδαπών στη χώρα υπό όρους αυξημένης ασφάλειας». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 215 (30.09.2011).

- N.4251/2014. «Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ενταξης και λοιπές διατάξεις». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 80 (01.04.2014).
- N.4332/2015. «Τροποποίηση διατάξεων Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας (τροποποίηση του νόμου 4251/2014 για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου & Συμβουλίου 2011/98/ΕΕ». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 76 (09.07.2015).
- N.4373/2016. «Αναγκαίες ρυθμίσεις για την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με το νέο Κώδικα Αντιντόπινγκ του Παγκόσμιου Οργανισμού Αντιντόπινγκ και άλλες διατάξεις». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 49 (01.04.2016).
- N.4686/2020. «Βελτίωση της μεταναστευτικής νομοθεσίας, τροποποίηση διατάξεων των νόμων 4636/2019 (Α΄ 169), 4375/2016 (Α΄ 51), 4251/2014 (Α΄ 80) και άλλες διατάξεις». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 96 (12.05.2020).
- N.4173/2020. «Εκσυγχρονισμός της ιδιωτικής εκπαίδευσης και άλλες επείγουσες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 147 (29.07.2020).
- N.4195/2022. «Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Καταπολέμησης της Διαφθοράς, διατάξεις για θέματα ανθρώπινου δυναμικού και Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, νομοθετικό πλαίσιο εκπαίδευσης των σπουδαστών/σπουδαστριών της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης για την ένταξη στον κλάδο Π.Ε. Επιτελικών Στελεχών, διατάξεις για την ολοκλήρωση της μεταφοράς των δασικών υπηρεσιών στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, διατάξεις για την εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0», Εθνική Σύμβαση Ομογενών και άλλες επείγουσες διατάξεις». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 63 (24.03.2022).
- Π.Δ 358/1997. «Προϋποθέσεις και διαδικασία για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα που δεν είναι υπήκοοι των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 240 (28.11.1997).
- Π.Δ 359/1997. «Χορήγηση της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας σε αλλοδαπούς». *Εφημερίδα της Κυβέρνησης*, Φ.Α΄ 240 (28.11.1997).